

Câteva lecții (re) învățate din noua hotărâre a Curții Europene a Drepturilor Omului în speța Vladimir Kharitonov împotriva Rusiei, în ceea ce privește blocarea accesului la o pagina de internet și libertatea de exprimare

La data de 23 iunie 2020, Curtea Europeană a Drepturilor Omului („Curtea”) a adoptat hotărârea în speța *Vladimir Kharitonov împotriva Rusiei, Cererea nr.10795/14*, prin care a reiterat faptul ca blocarea accesului la o pagina de internet poate constitui o ingerință în libertatea de exprimare garantata de Art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului („Convenția”). În aceeași zi, Curtea a adoptat hotărâri și în alte trei spețe care vizau blocarea accesului la o pagina de internet: *OOO Flavus și alții împotriva Rusiei, cererile nr. 12468/15, 23489/15 și 19074/16; Bulgakov împotriva Rusiei, cererea nr. 20159/15 și Engels împotriva Rusiei, cererea nr. 61919/16*. Anterior, Curtea s-a pronunțat pe marginea acestui subiect în alte hotărâri relevante, precum: *Hotărârea din 18 decembrie 2012, Ahmet Yıldırım c. Turciei, cererea nr. 3111/2010 și Hotărârea din 1 decembrie 2015, Cengiz și alții împotriva Turciei, cererile nr. 48226/10 și 14027/11*, o parte din raționamentele din hotărârile menționate regasindu-se și în speța *Kharitonov*.

Mai jos sunt prezentate câteva lecții (re) învățate din noua hotărâre, care ar trebui luate în considerare, inclusiv de catre autoritațile publice competente, atunci când decid blocarea accesului la o anumita pagina de internet.

Blocarea accesului la o pagina de internet de catre o autoritate publica poate constitui o ingerință în libertatea de a primi sau comunica informații, astfel încât aceasta trebuie sa fie o masura excepționala. Art. 10 din Convenție garanteaza oricarei persoane libertatea de exprimare, care include atât libertatea de a comunica informații, cât și libertatea de a primi informații. Blocarea accesului la o pagina de internet poate constitui o ingerință în aceste libertați, cu excepția cazului în care ingerința este prevazuta de lege, urmarește unul sau mai multe scopuri legitime și este necesara într-o societate democratica pentru atingerea acestor scopuri. În concordanța cu jurisprudența sa anterioara, Curtea a precizat și în aceasta speța ca sintagma „prevazuta de lege” nu se refera numai la existența unei baze legale în dreptul intern, dar și la faptul ca legea trebuie sa fie accesibila și previzibila, formulata cu suficienta precizie, astfel încât sa permita unei persoane sa prevada consecințele unui comportament particular. Astfel, cadrul legal care permite blocarea accesului la o pagina de internet ar trebui sa fie clar formulat și ar trebui sa ofere garanții împotriva arbitrariului și a abuzurilor. De asemenea, procedura ar trebui sa fie transparenta, permițând accesul la decizia de blocare, care ar trebui sa conțină motivele acestei masuri și alte informații relevante.

Necesitatea evaluarii impactului blocarii accesului la o pagina de internet, înainte de implementarea acestor masuri. Exercitarea puterii de a limita dreptul de a transmite informații trebuie sa fie clar circumscrisa astfel încât sa se minimizeze impactul acestei masuri asupra accesului la internet. De asemenea, evaluarea impactului este necesara pentru a identifica potențialele efecte colaterale ale blocarii asupra terților (de exemplu, deținătorii altor pagini de internet cu aceeași adresa IP, dar cu un nume de domeniu diferit, așa cum s-a întâmplat în speța care a condus la adoptarea hotărârii analizate).

Blocarea accesului la o pagina de internet ar trebui sa fie o masura susceptibila de a fi revizuita de o instanța sau alt organism independent. O dispoziție legala care confera unei autoritați publice o discreție larga implica un risc de blocare a conținutului paginilor de internet în mod arbitrar și excesiv. Prin urmare, cadrul legal ar trebui sa permita revizuirea deciziei de blocare de catre un organism judiciar sau alt organism independent în fața caruia părțile ar putea sa-și susțină poziția.

Blocarea accesului ar trebui sa vizeze doar conținutul ilegal, pentru a evita unele efecte arbitrare și excesive. Decizia de blocare nu ar trebui sa-și extinda domeniul de aplicare dincolo de conținutul ilegal vizat inițial. Blocarea întregului acces la o pagina de internet este o masura excepționala care poate fi comparata cu interzicerea unui ziar sau a unui post de televiziune. Autoritatea care emite decizia de blocare trebuie sa se asigure ca masura vizeaza strict conținutul ilegal și nu are efecte arbitrare sau excesive, indiferent de modul în care este pusa în aplicare. Astfel, blocarea generala a accesului, inclusiv la conținutul legal de pe acea pagina de internet, ca efect colateral al unei masuri îndreptate spre blocarea conținutului ilegal, constituie o ingerința arbitrara în drepturile deținătorului paginii de internet.

La implementarea masurii trebuie sa fie avute diferitele interese legitime implicate. În analiza conformității unei masuri cu prevederile Convenției, ar trebui sa se ia în considerare, printre altele, faptul ca o astfel de masura care indisponibilizeaza un volum mare de informație, va restricționa substanțial drepturile utilizatorilor internetului și poate avea efecte colaterale semnificative. De asemenea, în cazul în care masura ar putea avea efecte colaterale asupra drepturilor altor deținători ale paginilor de internet, aceștia de asemenea trebuie notificați.

Deși hotărârea analizata revine la anumite principii pe care Curtea le-a declarat în jurisprudența sa anterioara, reamintirea acestora se dovedește a fi de o mare importanța în contextul actual. Pe perioada starii de urgența care a fost instituita în România prin decretele prezidențiale pe fondul pandemiei COVID-19, Autoritatea Naționala pentru Administrare și Reglementare în Comunicații, în baza deciziei Ministerului Afacerilor Interne, a avut competența și, de fapt, a și emis mai multe decizii pentru blocarea anumitor pagini de internet, care ar fi raspândit informații false despre evoluția virusului.

Efectele acestor decizii au încetat odata cu încetarea starii de urgența. Cu toate acestea, hotărârea Curții ne ofera oportunitatea de a reîmprospata perspectiva asupra limitelor puterii autoritaților și a garanțiilor corespunzatoare care ar trebui gasite chiar în legislația care acorda competențe pentru blocare paginilor de internet. Sau, în cuvintele lui Spinoza: „*cel care știe cum sa distinga între adevar și minciuna, trebuie sa aiba o înțelegere adecvata despre ceea ce este adevarul și minciuna*”.